

ĽUBOMÍR
JANČOK

Savoir vivre

ETIKETA
A UMENIE
ŽIŤ

MARENČIN PT

PT

Copyright © Ľubomír Jančok, 2025
© Marenčin PT, spol. s r. o., Bratislava, 2025
Jelenia 6, 811 05 Bratislava
marencin@marencin.sk www.marencin.sk
Cover © Mikina Dimunová
Layout © Marta Blehová
1090. publikácia, 1. vydanie

ISBN 978-80-569-1388-8 (viaz.)
ISBN 978-80-569-1389-5 (ePDF)
ISBN 978-80-569-1390-1 (ePub)

Ľubomír Jančok

SAVOIR – VIVRE

Etiketa a umenie žiť

MARENČIN PT

OBSAH

1. DETI A DOSPELÍ 7

Úvod 9
Slovenský a český príbeh 12
Od Rousseaua po Jesenského 18
Kto je šetrný, nie je elegantný 23
Máme doma to najlepšie dieťa 25

ETIKETA V PRAXI 27
Práca s časom 27
Príchody a zoznámenie sa 33
Pri stole 40
Reštaurácie a recepcie 45
James Bond a povinné sako 48
Maîtres d'hôtel 52
Svet pri stole 57

ŠTÚDIJNÁ ČASŤ 63
KVÍZ, TESTY a OTÁZKY • DETI a MLÁDEŽ 63
MÚDROSTI pre deti, mládež a dospelých 69

2. ZLATÉ STRÁNKY –
VEĽKÝ SVET A BIZNIS 73

TEÓRIA 74
Odvetvie luxusu a káva za 12 eur 74
Ako funguje tento biznis à la française v praxi
a čo je *trendy*? 85
I am rich but not stupid
Som bohatý, ale nie sprostý 89
Návrat monarchie aj do biznisu.
Platí ešte *exempla trahunt*? 93

PRÍPADOVÉ ŠTÚDIE 98
Privé oslava u hostiteľa 98
Veľké *soirée* v palácoch 100
Automobilové kluby, Riviéra a Porsche 102
Raňajková *High Society* 105

PRACOVNÁ ČASŤ 108
Svet etikety.
Slovenská cesta. Niveau liga majstrov. 108
Svet etikety.
Savoir-vivre / Art of living. Sekcia kulinária. 110
Londýn – Paríž.
Vplyv britskej etikety na Európu a svet.
Spoločné prieniky a veľké rozchody. 112
Umenie žiť – umenie vychutnať si život.
Veľká nádhera. Kaviár.
Čo na to Napoleón alebo Štefánik?..... 114

3. FILOZOFICKÁ ČASŤ 119
Veľký Gatsby a Zlatá bohéma u nás 121
Mať volá… ale čo, keď nevolá? 124
Cudzinecká légia volá 129
Česká stopa a svet 131
Do Álp 136
Koho si vyberajú a koho si vyberáme? 139
Martin Benka v Louvri
a obchodníci s umením 144
Posledná etapa – Epilóg 156

1. DETI A DOSPELÍ

Úvod

V tejto knihe sa venujem etikete pre deti, mládež, dospelých aj firmy a predstavujem veľký svet, ktorý mnohí, podobne ako svätý grál, neustále hľadajú. Predmetom záujmu budú žiaci od 5 do 11 rokov, mládež od 12 do 18 rokov a nakoniec aj dospelí, pričom v časti Zlaté stránky sa zameriame na tvrdý biznis. Ponoríme sa do filozofie etikety a cez slovenských a českých umelcov nazrieme do minulosti, aby sme uchopili výzvy dnešnej doby. Za posledných šesť rokov som mal na kurzoch etikety 52 škôl, 5800 detí a viac ako 6000 dospelých z rôznych firiem. Viac ako 35 % účastníkov tvorili Česi.

Svet zdivočel, ale nikdy za posledných 20 rokov nebol taký záujem o etiketu, teda o istú formu slušného správania, ktorá by mala byť štandardom. Vraví sa, že výchova vychádza z rodiny. Ibaže dieťa sa podobá viac dobe, v ktorej žije, než svojim rodičom. Čo s tým? Ako to riešia v Paríži, Londýne alebo v čínskom Pekingu?

Cez prizmu Paríža, Ríma, Londýna a New Yorku, ale aj švajčiarskych miest a ľudí z rôznych kútov zeme sa pozrieme na výzvy, ktoré ponúka svet mimo Slovenska. Som tútorom pätnástich žiakov roztrúsených po svete – od New Yorku, cez Paríž, Monako, Ženevu a Lausanne až po Zürich. Pôsobia v oblastiach ako medicína, psychológia, manažment, biochémia, diplomacia, móda a hotelierstvo.

„Akú knihu ste čítali naposledy? Na ktorej výstave ste boli za posledného pol roka? Ktorý film ste videli? Rozoberte ich."

Takto zaútočili na moju žiačku hneď v druhom kole ústneho pohovoru po tom, ako si ju vybrali na základe jej *dossier*, teda prihlášky.
Či ide o biochémiu, medicínu, športový manažment (Francúzi a Švajčiari majú v týchto odboroch skvelé školy), medzinárodné vzťahy (ktoré sú dnes najtrendovejšie a najžiadanejšie), či kinematografiu (kde Cannes, Paríž a Los Angeles tvoria svätý trojuholník), vždy musíme dodržať osvedčený postup. Len tak dosiahneme úspešnosť 100 %.

KTO SOM? – KTO STE VY? – A ČO SPOLU DOSIAHNEME?

To sú otázky, na ktoré musíme nájsť odpovede. A tá tretia je najdôležitejšia. Je chybou – a mnohých kandidátov to potápa – hovoriť o sebe príliš málo a o škole príliš veľa. Aká je skvelá a že lepšej niet na svete – to im predsa hovoria všetci. Zaujíma ich váš životopis, vaše výnimočné schopnosti, pokojne aj 3. miesto z olympiády, 1. miesto v behu, alebo zodpovednosť za školský projekt na gymnáziu. Najúčinnejšou zbraňou je niečo založiť a riadiť. Tu získavame ďalšie body. Pri troch študentoch sa mi podarilo začať od šestnásteho roku na strednej škole organizovať a riadiť platformy v oblastiach módy (módna tvorba, vyšívanie…), chémie a psychológie. Tri rôzne odvetvia, tri rôzne školy a mestá. Ak je niekto takto aktívny už na strednej škole, bude aktívny aj u nás. A potom prichádza najdôležitejšia časť pohovoru: *Ja niečo znamenám, vy (škola) znamenáte veľa – a spolu budeme silnejší.* Nie každý je pre tento svet. Preto ich v Paríži rozdeľujeme takto:
Prvý typ chce od života veľa, jeho „studňa" už niečo obsahuje, prilejeme, podporujeme, ťaháme ho hore, latinsky – *initiare*.
Druhý typ by chcel niečo dosiahnuť, ale veľa pre to nerobí.

Nepohŕdame ním, no jeho studňa je prázdna, trochu prilejeme, ale viac sa mu nevenujeme.

Je to radosť, že naše Slovensko, napriek napätiu, hádkam a pohnutým časom v poslednom období, stále odchová množstvo talentovaných ľudí. Keď som dokončil doktorát na Sorbonne, profesori mi povedali jasne: „Úspech doktora či profesora sa meria podľa počtu nasledovníkov a žiakov, ktorí sa k nemu hlásia." Táto doktrína bola krásna navonok, ale tvrdá dovnútra: každý je individuálne silný, ale ovocie tohto individualizmu sa musí obetovať v prospech *le bien commun*, teda spoločného dobra.

A tak som praktizoval moje obľúbené krédo: nemecká disciplína, francúzsky šarm a slovenská adaptácia. Románske kultúry – ako talianska či francúzska – si vyžadujú veľa teórie, na rozdiel od Londýna či New Yorku. Priekopník dandyzmu a anglický džentlmen Beau Brummell, ktorý sa narodil v Anglicku, ale svoj život končil vo Francúzsku, to krásne zhodnotil: „Ak by sme boli v Anglicku, činy by predchádzali slovám, lebo moji krajania sú mlčanliví… Ale sme vo Francúzsku, tu sa veľa rozpráva, až potom sa môže konať."

Slovenský a český príbeh

So vstupom do EÚ po roku 2005 slovenská spoločnosť ohromne rástla, a to najmä materiálne. S Úniou prišli nové výzvy, a je v povahe hry, že tie podnecujú k vyšším ambíciám. Nakupovali sa autá, domy a dovolenkové destinácie v zahraničí mali mená, ktoré sme často počuli prvýkrát. Prichádza balzacovský fenomén zo *Stratených ilúzií* – hrdina už má na oblek, ale nevie, ako ho nosiť ani kam s ním ísť. Získava, hromadí, ale podobne ako u Stendhala v románe *Lucien Leuwen*, sa postupne pýta: „Načo mi to všetko je!?" Chce, aby to dávalo zmysel.

A sme v roku 2015. Slováci a Česi majú obdivuhodnú schopnosť sebareflexie. Nastupuje svet, kde už peniaze nestačia – prichádza vkus a vzdelanie. Rodičia mi posielajú fotky z celého sveta:

„Pozrite, dcéra je vyrovnaná, neodchádza od stola, správne drží príbor."

„Malý už nehryzie chlieb, ale odlamuje si z neho." Alebo „Mali sme rekord 20 minút za stolom, dnes je to 50."

Televízory, telefóny a iné multimédiá v reštauráciách vytvárajú pascu, najmä pre deti, a tie do nej rýchlo padnú. Na druhej strane, matka, už so silami a nervami na konci, opakuje cez deň slovnú zásobu 50-100 slov: prebaľ, prezleč, navar, utri, oper, dozeraj, netrestaj, usmievaj sa… Je toho dosť, a tak siahne po tomto *Mefistofelovi*, diablovi z Goetheho *Fausta* – v dnešnej podobe tabletu či telefónu. Dieťa ho uzrie, stlmí

sa a je ticho. Matka dýcha, môže dopiť svoj pohár – azda už iba vody, lebo iné si nestihla ani objednať. Je zodpovedná, nie však vinná. Tak o nej hovoríme v literatúre, a slovenský aj český kontext ju dokonca ospravedlňuje. Nižšie na príkladoch slovenských a českých škôl ukážeme, že máme elity či skôr elitných žiakov *par excellence*, ktorí vynikajú v triedach, no masa ich zomelie. Vo Francúzsku je vplyv rodiny na dieťa 20 %, a až z 80 % dieťa formuje škola, teda štát. U nás pod Tatrami je to naopak: 80 % zodpovednosti je na rodičovi a 20 % zvládne škola, ktorá robí, čo môže. V etikete stolovania si ukážeme kazuistické príklady: tri dievčatá excelujú svojimi spôsobmi, no sú pretlačené sedemnástimi spolužiakmi, ktorí ich v duchu postoja *be cool* vždy stiahnu o krok späť, ako keď vás spodné prúdy v mori vracajú naspäť a vám sa nedarí vyplávať na breh.

V našich končinách je to jasné a dlho bude: etiketa je viac ako protokol. Ten je síce skvelý a dôležitý, dokonca pre zanietených v diplomacii a politike je priam vášňou – kedy podá prezident ruku, aké sako si oblečie, aké dary venuje zahraničným hosťom… Na druhej strane, načo má oblek, sako či drahé tenisky, keď v garáži obchodného centra nadáva do kráv práve parkujúcej *madame*. Tu nestačí ani *dress code*, ani protokol na oblečenie – nastupuje etiketa uchopená cez vzdelanie, a najmä výchovu.

Vo futbale hovoríme o rozdielovom hráčovi. V etikete je takýmto hráčom stôl, ktorý predstavuje začiatok aj koniec. Francúzi sú v tomto príkladom. Pri stole sa všetko začína. Možno to počas dňa nevidíte, lebo denné menu zjete za 20 minút, ale váš syn vám túto poučku aj tak pripomenie: cez víkend na chate, keď mu vyčítate, ako zle sedí, ako sa divne stravuje, ako príliš vtláča ruky do taniera a vlastne „čo sa to

v tej škole naučil" – len samá kritika. No on vyrastie, predbehne otca, zamestná ho zahraničná firma, cestuje, pozoruje a musí reagovať. Nedostatky sa objavujú v kontraste – ako na Rembrandtových obrazoch. Narodí sa mu dieťa a celá situácia sa opakuje. Stôl, sedenie – a máme tu *déjà vu*.

Vaše správanie pri stole má zásadný vplyv na správanie v spoločnosti. V strednej a východnej Európe žijeme v jedinečnom období: dávame peniazom zmysel – to, čo aristokracia kedysi dostala do vienka. My sme tu však mali od roku 1948 prerušenú kontinuitu. Keď nie sú peniaze, zmyslom sa stáva práca, a keď nie je dobrá – tak ani tá. Ostáva rodina. Biedy a bedárov – tých *Les Misérables* – je vo svete veľa. Pozrieme sa preto na dva scenáre: ĽUD a BIZNIS.

Na Slovensku by sme mohli pokojne použiť pomlčku. Tak, ako niekedy splýva dedina s malým či stredným mestom, splýva aj obyčajný človek z davu a tiež ten z obchodného prostredia: či už ide o drobného podnikateľa, živnostníka a postupne aj o veľkých podnikateľov. Tým sa venujeme v kapitole Zlaté stránky. Človek z davu ich nemusí čítať. Rovnako ako študenti, ktorých sa to zatiaľ netýka. Na druhej strane, úspešný podnikateľ musí byť informovaný o veciach týkajúcich sa bežných ľudí. Keď ráno vezie dieťa do školy – po ceste, na križovatke, pri vykladaní alebo neskôr v kaviarni pocíti nivelizáciu. Vyrovnanie sa s tým, že napriek úspechu ho stále stretávajú prekážky, ktoré považuje za nespravodlivé voči svojmu postaveniu a musí s nimi bojovať. Myslí si, že keď bude na vrchole, problémy spodnej vrstvy sa ho viac nebudú týkať. Konečne! Ale stále sa ho držia. Musí riešiť materskú škôlku, školu, deti, manželku, choroby a mnoho povrchných vecí, často aj vo firme, čo by nemusel robiť ani v Paríži, ani v New Yorku.

Scénka: študent meškal, prišiel až na druhú hodinu. Vyslovil „pardón" a k tomu tri vety, ktoré sú syntézou nášho civilizačného okruhu: „Išiel som mame kúpiť lieky, otec má auto v oprave a ešte som v zápche viezol malú sestru do školy. Prepáčte, pán profesor." Pousmejem sa. Tento Jozef Mak bude bojovať celý život. Má to ako recidívu, vracajú sa mu tie isté javy a kostrbaté situácie. V slovenskom kontexte sú dve možnosti: vyhrešiť ho – to však nepomôže ničomu alebo prijať, pochopiť a povzbudiť ho – nech si dobehne učivo a vy tušíte, že viac už netreba. Vedľa mňa bol na hodine kolega z Paríža, zo slávnej ENS Rue d'Ulm, azda najlepšej školy na svete v oblasti humanitných vied (Bergson, Pasteur, Sartre… či súčasný rumunský prezident Nicușor Dan). Povedal mi, že moja reakcia je typicky slovenská. Francúzska by bola: „Pardón, a to mi načo hovoríte? Mňa to nezaujíma, meškáte, sadnite si…" Pravidlo na Sorbonne pri meškaní bolo jasné: otvor, vojdi, sadni si a buď ticho. Rob si poznámky. Profesora tieto výlevy nezaujímajú, venuje sa téme, ty ho týmto vyrušíš.

Preto som často na hodinách etikety hovoril o mojej bezkonkurenčne najlepšej trojkombinácii: francúzsky šarm, nemecká disciplína a slovenská adaptácia. Ak sa na to pozrieme kukučínovsky: už ma nezaujíma ľud, ale konkrétny človek. Na druhej strane, práve táto nivelizácia masy vyhnala Kukučína z Bratislavy. To isté iritovalo aj Martina Benku, Galandu, Fullu a Janka Jesenského ešte dávno pred nimi. Všetci odišli do sveta, vrátili sa a nedokázali tu žiť. Naša pasca, naša trauma spočíva v tom, že výnimočné je opustené – a banálne vítané.

Romain Rolland poznamenal, že si nemôže vystačiť so svojou vlasťou. Všetko ho viedlo k univerzálnosti, k svetovosti. Dokonca v tom videl spevnenie duše, akoby hovoril

za dnešnú generáciu. Tento autor v knihe *Peter a Lucia* píše: „Aby sme si urobili duše silnými, mali by sme ich živiť silou sveta, pretože národnosť tu nepostačuje." Rolland bol v podstate globalizátorom, dnes by bol influencerom na TikToku a všade vo virtuálnom svete by bol veľmi viditeľný. Domovom takejto duše je svet. Píše drámy a v divadle vidí očistec pred ľahostajnosťou doby. Zápasí. Pritom je rok 1900 a podobne ostré pamflety – *frflačky* – píše aj Janko Jesenský a starý Baťko Vajanský.

Zrazu sa ako vo westerne rozletia dvere
a prichádza otázka:
Načo nám je etiketa? Aký je veľký svet v oblasti obchodnej etikety pre náročných? Čo vlastne to slovo VEĽKÝ znamená? Ako ostať slovenský – a pritom byť svetový?

Francúzi sú jediný národ, ktorý formoval pravidlá správania. Malé kódexy mali aj Japonci a Číňania, avšak jedine Francúzi do nich zahrnuli aj ženy. Neskôr z toho vzišiel výraz *chercher la femme* – za všetkým hľadaj ženu. Alain Finkielkraut, francúzsky intelektuál a dnes člen Akadémie, často pripomína, a ja ho rád citujem v televízii, že identitou Francúzska sú dve veci: ženy a literatúra. Francúzske polovičky nechceli byť vyčlenené z diania, boli tak veľmi zvedavé, že boli začlenené do všetkého. Na dvore Kráľa Slnko mali priam raj. Keď dnes odchádza dcéra na internát do Bratislavy, pani matka jej dáva rady, ako žiť a prežiť, určitý *modus vivendi*. Keď išla Mária Antoinetta do Versailles, jej pani matka, Mária Terézia, zdôrazňovala, aby sa najmä nezapájala do politických záležitostí a rôznych šarapát.

Pojem galantný pochádza z francúzštiny. Označuje pozorné a citlivé správanie voči žene. Môže však tiež odkazovať na nežný cit, ktorý vás má priviesť k láske. Avšak žena – *la femme* alebo *demoiselle galante* – ako prívlastok predstavuje nezáväznú ženu, ktorej ľahké mravy ju predurčujú k nie príliš dobrej reputácii, hoci v Paríži je to služba potrebná a záslužná. V našich končinách, na československom území, slovo *galán* označovalo milenca alebo dvorného človeka, a galantnosť znamenala rytierskosť, ba až dvornosť. Napokon, z detstva si pamätám galantériu, ktorá zahŕňala rôzne módne ozdoby a prepychový tovar. *Galanthomme* však prichádza z Talianska. Na zámkoch na Loire u Františka I. som tomu porozumel ešte lepšie, keď som videl, ako kráľ pozval na zámok už vtedy slávneho Leonarda da Vinciho. Krásne francúzsko-talianske prepojenie.

Sme v období, keď manželstvo je politickou záležitosťou, chráni mier a utužuje nové spojenectvá. O tristo rokov neskôr sa objaví pesnička *Zlatokopky* od Rytmusa a z kaviarní znie myšlienkové klišé: radšej nešťastná v mercedese ako šťastná v električke. Ide o formu prevedenia, kedy žena obetuje šťastie, aby dosiahla iné ciele. Ani pred Francúzskou revolúciou v roku 1789 to nebolo inak.

Od Rousseaua po Jesenského

Duchaplné erotické hry mimo manželstva sú tolerované. V roku 1740 prichádza Jean-Jacques Rousseau do Paríža a je zhrozený z uvoľnených mravov, ktoré tam prevládajú. Napíše dielo *Nová Heloisa*, kde model lásky predstavuje zodpovedného, nového dominantného muža a submisívnu ženu. Romantizmus posunie ženu do kultu bolestnej a nenaplnenej lásky. Náreky, ktoré Štúr (už sme po Francúzskej revolúcii) u nás v tom čase neznáša a vyčíta Záborskému jeho dielo *Žehry* – takéto náreky v zlých časoch, keď Štúrovci potrebujú ľudí skôr motivovať... O dve storočia neskôr sa Sarkozy rozvedie so svojou Cecíliou hneď po víťazstve vo voľbách a nachádza objatie u speváčky Carly Bruni. Cecília to vytrpela do konca. Potom Françoisa Hollanda prichytia na motorke s herečkou Julie Gayetovou a jeho partnerka Valérie Trierweilerová to nedokáže zniesť a napíše knihu pomsty *Ďakujem za túto chvíľu*, bestseller, ktorý zarobí takmer 2 milióny eur. Náplasť na ubolenú dušu. Napokon Emmanuel Macron tieto peripetie riešiť nemusí. V žene našiel – ako to často u mnohých chlapov býva – manželku, priateľku, matku, milenku aj poradkyňu... Je pre neho riešením, nie problémom. Má pokoj a čas venovať sa moci, nie ženám. Určite nie vždy panuje doma harmónia, ich domovom je v podstate lietadlo. Videli sme scénu, keď ho pri otváraní dverí lietadla rukou vehementne odstrčila, čo iba dokazuje, že ide o domácnosť v pohybe. Celý svet túto scénu prevzal a rieši ju, ako sa rieši

úsmev Mony Lízy na obrazoch Leonarda da Vinciho – úsmev láskavý a krutý. Bola to facka alebo niečo iné? Z hľadiska etikety a aristokratického vkusu by som si dovolil jednu kritickú poznámku: mala to urobiť o 30 sekúnd skôr. Rodiny vzdelané a zámožné riešia problémy za zatvorenými dverami.

„... Či sa musím akomodovať úzkemu obzoru vidiečana, pľuť cez stolík na dlážku a do dlane. Chytiť do rúk karty, či fľašu, lebo tu nič iného neexistuje? Nuž tak žijem, a čo by som žil! Krpatiem..."

Janko Jesenský v liste Oľge Kraftovej z 15. 2. 1906

A tak skončil stredoveký typ bojovníka, ktorý bránil vlasť. Prišiel kavalier, nosil parochňu a duchaplne sa vyjadroval. Francúzsky dvor stanovil normy pre konverzáciu, rozhovor bol cnosťou a tanec zbraňou. Ľudovít XIV. ospevuje triumf lásky a feminitu. Stanovuje aj parametre galantnosti, na ktoré Diderot a Rousseau zvysoka kašlú. Podľa nich slobodný ľud galantnosť nepotrebuje. Zo šľachtického prostredia prichádzame do zámožného meštiackeho a už sme v 19. storočí. U nás Svetozár Hurban-Vajanský neustále frfle – *vanitas vanitatum*, márnosť nad márnosť – nadáva na slovenský ľud a v rokoch 1902, 1904, 1906 opakuje, že sa nám páči nie to, čo je pekné, ale to, čo dráždi. Janko Jesenský si v tomto období robí advokátske skúšky. Je tu *fin de siècle* – choroba končiaceho sa cyklu prechádza do nového obdobia. Sám seba podpisuje na listoch pre svoju milú ako Dr. Jean de Jesenský a pýta sa, čo komu vlastne spravil, keď musí žiť v sedliackom prostredí, všade samé pľuvance, a chýba mu inšpirácia. Hovorí o utlmenosti obyvateľov, o samote, o nekultúrnosti

prostredia, ktoré ho ubíja. „*Či sa musím prispôsobovať úzkemu obzoru vidiečana, pľuť cez stolík na dlážku a do dlane, chytiť do rúk karty alebo fľašu, lebo tu nič iné neexistuje? Nuž, tak žijem, a čo by som iné robil! Krpatiem.*“

Chudák Janko, mal byť na prelome storočí radšej v Londýne. César Ritz sa nedávno stretol na Riviére s Augustom Escoffierom a začali úspešne podnikať v Londýne, New Yorku a Paríži. Jeden rozumie hotelierstvu, druhý gastronómii. Londýn bol v tom čase, v roku 1900, najbohatším mestom sveta. Francúzi tu zaviedli vysokú kultúru stravovania, vďaka čomu mohli Londýnčania konečne jesť nielen v domácom prostredí, ale aj v reštauráciách. Vďaka tzv. *les brigades* – tímom v kuchyni, ktoré zaviedol Auguste Escoffier – dokázali „nasýtiť“ aj 500-1000 hostí za večer. Skvost. Tu mal byť Janko Jesenský a Jožko Gregor Tajovský. Tajovský však píše Maca Mlieča, zatiaľ čo v Londýne porovnávajú rôzne druhy šampanského. O sto rokov neskôr môže mať nejeden študent pocit, že svet mu uniká priamo pred nosom – zaoberá sa tu vakcínami, orientáciou krajiny a uniformovanosťou prostredia, kým veľký svet je už dávno inde.

V rokoch 1914-1918 však prichádza Veľká vojna a zákopy. V erotizácii proti sebe nastupujú dva fenomény: americký *standard of life* – priamočiarosť naproti francúzskemu *savoir-vivre* – umeniu žiť, elegancii a svetáckosti. V útlme cez vojnu, v rozkvete po nej. U nás nastúpi Zlatá bohéma v rokoch 1920-1938, azda najbohatšie obdobie našej histórie. Pri kočíkovaní na Ondrejskom cintoríne sa rozprávam s Dr. Vavrom Šrobárom, ktorý sa v roku 1919 stal ministrom pre správu Slovenska. Bratislava mala vtedy 90 000 obyvateľov, v roku 1930 to bolo už 130 000. Prichádzajú sem prví umelci, keď ich už Turčiansky sv. Martin začína nudiť. Slovenskí deja-

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázku z knihy Savoir – vivre**.**
Pokud se Vám ukázka líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.